

Collecting Thoughts on Collectivity Jesper De Neergaard, Aarhus #3

By: Ida-Elisabeth Larsen

Months back, I think it was during the winter of 2013, Fanclub approached me upon receiving confirmation that a Nordic tour of their latest production DEATH would be possible to schedule. They explained to me that they were concerned about the current culture of touring, which to them felt somewhat depleted, presenting work but not having time to establish an understanding of the different contexts and cities visited under such circumstances. Fanclub was interested in doing something different. Something that would in one way or the other engage or at least to some extent make conversation with the local communities of makers and audiences. So, with this in mind we developed together a little side project called Collecting Thoughts on Collectivity. It was thought out to manifest itself through three different initiatives; a series of moderated talks between Fanclub, myself and whomever else would be interested in participating. The talks would discuss openly the way Fanclub functioned as a collective and how they organised themselves in periods of producing stage works. The project also included a series of interviews with local artist collectives and finally we talked of formulating a small article, which would somehow unfold further some of the ideas about collectivity discovered along the way.

This is an excerpt from an interview done in May, 2014 with Jesper De Neergaard, the artistic director of Bora Bora, a venue for 'dance and visual theatre' located in Aarhus, Denmark. We sat in Jesper's office drinking that kind of coffee, which is only brewed in theatres; well bitter and well black. After a brief exchange around the Danish funding system for stage arts our conversation turned to touch the subject of collectivity. More precisely it became a talk about the more brutal aspects of working in a collective. Jesper has many years of experience in coaching collectives through different workshop formats and as an outside eye he says, you sometimes see better the complex psychological infrastructures that presupposes how collectives move.

The interview was done in Danish, but hopefully we'll have it up in English in not too long.

IE: Jeg har ofte svært ved at definere kollektivet, altså, at sætte ord på denne her sociale størrelse. Jeg tænker her især på den usynlige infrastruktur som styrer kollektivet og som får hvad de end beskæftiger sig med til at bevæge sig. Hvordan ville du definere kollektivet?

JN: Hvis du forsøger at generalisere over kollektivet som størrelse og det at være med i kollektive processer, så gør du det nok mere besværligt for dig selv end det behøver at være. Man kan dog sige så meget, at det gode ved det kollektive arrangement er at det engagerer alle. Den dårlige udgave er hvis, eller når, alle sidder med en hemmelig hersker i maven og mener, at de skal udmanøvrere de andre således, at kollektivet udfører det man selv gerne vil have. Det viser sig også når jeg snakker med kollektiver, at de altid anser en eller anden i gruppen for at være lad. Jeg har flere gange afholdt en type lukkede workshops for kollektiver, hvor de psykologiske strukturer gennemgås og hvor man identificerer de ømme punkter. Her kommer man altså til sidst frem til nogle meget meget komplicerede tegninger af hvordan kollektivitet ser ud.

IE: Hvordan kan man komme frem til disse tegninger?

JN: Det hjælper at det er en udenforstående person der spørger ind. Vedkommende kan ofte identificere en enorm masse spild, som jo også er grunden til at kollektiver bruger meget længere tid på ting end man ser i de mere hierarkiske strukturer. I kollektivet skal man bruge så og så lang tid på at overbevise den og den fordi det per tradition er den person man altid er uenig med. I kollektiviteten er der mange forskellige psykologiske situationer, som der også eksisterer i hierarkiske strukturer, men her har man tendens til at bide det i sig, hvis man er skuespiller eller danser. Man kan sige at i sådan en situation beholder man godt nok sin integritet som udførende kunstner, men har det til gengæld rigtig dårligt mens man spiller en forestilling. Det eneste der kan betale sig som instruktør, er at være følsom overfor sådanne psykologiske strukturer og evne at imødekomme dem. Uanset arbejdsform kræver det samarbejde at behandle en frustration.

IE: Det kollektive apparat bliver ofte refereret til som et revolutionært våben, både på grund at dets evne til at mobilisere store grupper af mennesker, men også fordi samarbejdsformen potentielt kan pege mod nye demokratiske former. Det er på mange måder en rigtig interessant form at udforske, men hvordan undgår man i kollektivet at dyrke den uendelige konflikt og istedet pleje sit kollektiv, sørge for at det bibeholder sig selv?

JN: Jeg regner med at kollektiver ofte må udskifte sig selv i en eller anden forstand, hvad enten det gælder individer eller med hensyn til tankegang. Man skal sørge for at give hinanden forskellige slags opgaver. For eksempel tror jeg at det kan være gavnligt for kollektiver at afprøve forskellige arbejdsformer. Det kunne være en form som er fuldstændig hierarkisk anlagt eller en hvor man har helt afgrænsede roller hver for sig. Det kan også være en meget god øvelse at skiftes til at lede prøvesituationer, hvor hvert medlem så får 14 dage eller 6 måneder til at forberede sig, for det kan være meget svært. Altså, jeg tror det er vigtigt at prøve gummiet af så at sige; hvor elastisk er det her forhold som kollektivets medlemmer har til hinanden? På den anden side kan det være skide farligt at gå i kollektiv terapi for man kan nok ikke undgå, at der dukker ting og sager op, som man sagtens kan sidde og pille i. Spørgsmålet er bare om det er en god ide? Hvis der nu er dannet et arvæv over en tidligere konflikt, som i virkeligheden har gjort forholdet meget stærkere skal det så rives op igen? Et eller andet sted er det jo næsten en biologisk bevægelse det handler om. Man er måske kommet over nogle ting, men på sin egen måde, måske på en lidt akavet måde, men pointen er, at det har anbragt kollektivet i en ny fælles forståelse. Jeg tror chancen for at rive op i

noget, i små blødende sår, som hele tiden har dannet skorpe i et firemands eller ottemands kollektiv, er enorm stor. Der vil altid være et eller andet; "nåh, men jeg kan huske den dag hvor jeg ikke måtte få noget kaffe.." eller andre småting. Altså, man skal være god til at fornemme hvor kollektivets grænse går, hvad der er vigtigt og hvad der ikke er.

IE: Ja, jeg mener også at der findes en form for brutalitet i kollektivets præmis, nemlig i det at man skal nå et konsensus for at komme videre med arbejdet. Nogen vil måske altid opleve, at de er tvunget til at gå på kompromis med sine visioner eller fortrukne metoder. På den anden side kan man måske også sige, at der er en risiko hvis man opløser den sigten efter enighed?

JN: Ja, det kan der være. Især hvis dit engagement i kollektivet er lemfældig, så kan du altså komme til at skære nogle navlestrengene over som egentlig er livskraftige, og som transportere rigtig god næring rundt i strukturen. Man kan nok godt sige, at har man besluttet sig for at danne et kollektiv, så har man jo bedt om 'trouble'. På den anden side er den kollektive form den sundeste form for selv-igangsættelse der findes indenfor 'den kollektive kunstverden'. Jeg kalder det således fordi selvom der findes en koreograf eller en instruktør i en kunstnerisk process, så er scenekunsten per definition kollektiv. Med selv-igangsættelse mener jeg, at man sættes i gang med et arbejde sammen med andre og her taler jeg ikke om et arbejde som i Jobcentrets forstand, men et arbejde der involverer både kroppen og hovedet. Altså, at man arbejder med sin kunst og at man arbejder med at finde måder hvorpå den kan formidles til et publikum. Og hvis du holder op i en år-række, så aflære du simpelthen den viden som ellers har ophobet sig. Derfor er det skide vigtigt at holde det ved lige.

IE: Der findes jo ikke nogen garant for at et kollektiv består i længden og det kan nogen gange virke som om, at det er selve krisen der er igangsætter for kollektivets udvikling. Skal kollektivet absolut altid befinde sig i en eller anden form for ustabilitet?

JN: Kollektivet bygger som form videre på de enormt stærke bånd, som mennesket er i stand til at skabe imellem hinanden og som også er årsagen til, at vi har overlevet gennem så mange år som art. Disse bånd består af en intens sammenfletning af følelser og tilhørsforhold, derfor kan man heller ikke undgå at leve et liv uden smerte. Altså, det er jo så enormt stærke bånd. Det er jo dem vi hele tiden ønsker at i talesætte og anskueliggøre som kunstnere. Hvordan udvikler de sig lige nu og hvilke betingelser eksisterer de under? Og kunstnere er jo enormt detaljerede i deres søgen efter perspektiver på disse bånd, så man skal helst ikke være bange for konflikten eller krisen og især ikke hvis man arbejder i et kollektiv.

IE: På mange måder eksisterer der også en særlig bæredygtighed i det kollektive bånd på trods af, at det kan være hårdt at omgås. For mig er en af de helt store fordele ved kollektivet, at det også fungerer som det sted, hvor jeg kan vende svære spørgsmål både kunstnerisk og privat. På den måde kan man sige, at et kollektiv også fungerer som en slags dramaturger og rådgivere for hinanden. For mit vedkommende er mit kollektiv ofte de første, der møder mine kunstneriske processer og kan stille et relevant, kritisk organ til rådighed fordi de kender mit arbejde og mine metoder rigtig godt.

JN: Ja, der er ingen tvivl om at den kollektive form besidder store fordele. Det fungerende kollektiv praktiserer jo et ansvar overfor de andre individer og det ansvar er jo at være fuldstændig rå-ærlig. Hvis ikke du kan være rå-ærlig, så bedrager du jo kollektiviteten eller venskabet. Så det er klart, at kollektivet er den værste og bedste kritiker man kan få selvom det til tider kan være ganske ubønhørligt. Dette er styrken ved et godt kollektiv. Du vil finde mange der vil sige, at det kunstneriske kollektiv ikke eksisterer fordi kunsten er elitær; det eksisterer kun på baggrund af én tanke og med

en kompromisløs hengiven til denne tanke. Selvfølgelig har de ikke ret, men på den anden side har de også ret. Jeg mener godt at kollektivet på et tidspunkt kan nå frem til 'den ene tanke' i løbet af en process, som kan vare over et år, det kan være i løbet af et sekund, men bag denne tanke vil der ligge uendeligt mange beslutninger oven i hinanden. Værket udføres så kollektivt, men bliver parallelt også individuelt udført og kollektivet må uundgåeligt vende sig til et ubehag ved, at et af individerne måske udfører den ordrer som kollektivet blev enige om på en anden måde end oprindeligt aftalt. De vender sig til det i og med at kollektivet er konsensussøgende. De ved måske godt et eller andet sted, at mulighederne var begrænsede for at ændre det. Så kollektivet som organisme er meget bevægelig rundt om mange forskellige ting. I den forstand kan man måske godt sige, at hvis man arbejder mere hierarkisk, så opnår man et meget renere udtryk. Det store spørgsmål for det kunstneriske kollektiv bliver i så fald om man kan finde en form, hvor det ikke er nødvendig at definere den ene tanke så bogstaveligt, men hvor man stadig bruger formen som en fælles hjerne. Kan fire hjerner se mere end en hjerne? Kan de se mere og kan de beslutte bedre? Hvad bliver der gået på kompromis med? Disse er spændende spørgsmål for kollektivet. Jeg tror svarene vil være forskellige for alle. Jeg tror de fleste medlemmer af kollektiver vil sige; "jamen, jeg tænker bedre når jeg er i kollektiv". Det er ikke fordi de er dummere hver enkelt, men det er fordi de hjælper hinanden med at se mere konstruktivt på hvordan tingene kunne se ud. Så det er et enorm broget og meget forskelligartet landskab man kigger på når man anskuer kollektiviteten og kunsten i samspil. Man er jo nød til at være dødsens realistisk indenfor denne form. Du er næsten nød til at være kynisk samtidig med, at du holder fast i den følsomhed der også ligger i kollektiviteten. Men kynismen må altid være advokaten for kunsten. Det er skarpheden der er vigtigst af alt. Det er hårdt, men det er også dette som holder kollektivet til kilen. Solokunstneren har meget mere tilbøjelighed til at dreje af når det bliver ubehageligt.

For more info on Bora Bora see: www.bora-bora.dk

For more info on Fanclub see: www.fanclubdance.com

Collecting Thoughts on Collectivity
was made possible with the support
of Nordic Culture Fund.